

THE SECOND EPISTLE OF PAUL THE APOSTLE TO THE CORINTHIANS

¹ Shíí, Paul, Bik'ehgo'ihinań bik'ehgo Jesus Christ binal'a'á nshíni, ła'íi nohwik'isn Timotheus holzéhi bilgo, Bik'ehgo'ihinań daayokąąhíi Corinthgee ha'ánálséhíi bich'í' k'e'uilchii, ínashood daanliiníi dawa Akéya biyi' dahot'éhé daagolíníi bilgo: ² Bik'ehgo'ihinań nohwiTaa, Jesus Christ nohweBik'ehń bilgo bilgoch'oba'íi ła'íi bits'á'dí' ilch'í'gont'ééhíi bee nohwich'í' goz'aą le'. ³ Bik'ehgo'ihinań, Jesus Christ nohweBik'ehń biTaa, ba'ihégosí le', án bits'á'dí' aatét'íi begoz'aą, Bik'ehgo'ihinań dawa bee hadag ánágodle'íi; ⁴ Áń góyéégo nohwich'í' nagowaagee hadag ádaanohwiłsí, nńee dant'éhéta bee bich'í' nadaagont'ogyúgo hadag ánádaahiidle'híi bighą, danéé Bik'ehgo'ihinań hadag ádaanohwiłsíhíi bee hadag ánádaahiidle'go. ⁵ Christ bilgo dánohwiniigonkt'éé nt'ééhíi k'ehgo Christ nłdzilgo hadag da'ánohwiłsí nt'éé. ⁶ Néé nohwiniigodilńe' lęk'eyúgo, hadag ádaanoht'ee doleelhíi ła'íi hasdánohwinił doleelhíi bighąhi at'éé, ái nohwiniigonkt'ééhíi k'ehgo nohwíi aldo' nohwiniigonkt'ééhíi bee hadag ádaanoht'eego ádaanohwiłsí, ła'íi néé hadag ánohwi'dilńe' lęk'eyúgo hadag ádaanoht'ee doleelhíi ła'íi hasdánohwinił doleelhíi bighąhi at'éé. ⁷ Nłdzilgo nohwaa da'óndlii, díńko bígonłzihíi bighą, néé nohwiniigodilńe'híi k'ehgo nohwíi aldo' nohwiniigodilńe' ndi

Bik'ehgo'ihinań hadag ádaanohwiłshí k'ehgo nohwíı́ ąldó' Bik'ehgo'ihinań hadag ádaanohwiłsi doleel. ⁸ Christ biláhyú nohwik'íyú daanohkni, Asiayú góyéego nohwich'í' nagoyaahíı́ bídaagonołsi háhiit'ij, dázhó góyéego nohwich'í' nagoyaahíı́ bighą nohwinawod dásdozhá asdijđgo daahiitsaah laą niidzi: ⁹ Da'itsaahíı́ bee nohwá ngot'ąą niidzi, áidá' danée doo ída'óndlii da, ndi Bik'ehgo'ihinań nanezna'íı́ nádaayihii'na'íı́ ba'óndlii doleelhíı́ bighą nohwich'í' ágodzaa. ¹⁰ Áń góyéego da'itsaahíı́ yits'á' nohwinil áidí' yits'á' nánohwiníı́: ła'íı́ ágánánohwidle' doleelgo ba'óndlii; ¹¹ Nohwíı́ ąldó' nohwi'okąąhíı́ bee nohwich'odaahni, áik'ehgo nnee łąągo nohwa da'oskaąđgo hagog'éego Bik'ehgo'ihinań nohwich'ozni'íı́ nnee łąągo ba'ihédaanzı doleel. ¹² Díı́ baa nohwiłgozhóq, díıńko nohwijíı́ yune' bígonlzi, ni'godzán biká' nnee bitahyú ła'íı́ itisgo nohwíı́ nohwiłahyú Bik'ehgo'ihinań binadzahgee da'aniigo, doo daazhógo da ánáhiit'ijł, doo ni'godzán biká'dí' igoyá'íı́ bee da, Bik'ehgo'ihinań bilgoch'oba'íı́ binkááyú ánáhiit'ijł. ¹³ Daahohshíı́híı́ ła'íı́ dá bee nohwił ídaagoziníı́ zhá baa nohwich'í' k'e'ilchii; áı́ dahot'éhé baa nohwił ídaagozi doleelgo hasht'ij; ¹⁴ İlk'idá' lahzhi' nohwiłdaagonołsi n'íı́ k'ehgo, áik'ehgo néé nohwaa nohwił gozhóq'íı́ k'ehgo nohwíı́ ąldó' nohwaa nohwił gozhóq doleel, Jesus nohweBik'ehń nádáhíı́ bijji. ¹⁵ Áı́ da'aniigo bígonsihíı́ bighą ntsé nohwaa nsháhgo ni', nakidn nohwił daagoyılshóq doleelgo; ¹⁶ Macedóniayú hishaalyú ła'íı́ t'ąązhi' náshdaalgo nohwaa nsháhgo ni', áidí' Judeayú shich'odaahniigo disháhgo ni'.

17 Ya' daazhógo ádishñiigo ágádishñii lá née? Ya' ni'goszán biká' nnee k'ehgo nagoshchi' née, ya' shił nagokigo, Ha'oh, la'íi, Dah, dishñii née?

18 Dah, áidá' Bik'ehgo'ihinañ da'anii nliłhíi k'ehgo doo nohwil nagokigo, Ha'oh, la'íi, Dah, nohwih'ñii da. 19 Silvánus la'íi Timotheus hik'e shíi bilgo Bik'ehgo'ihinañ biYe', Jesus Christ, nohwitahyú baa nohwil nadaagosilni'íi doo bil nagokigo, Ha'oh, la'íi, Dah, ñii da, áidá' án dábik'ehn, Ha'oh, ñii. 20 Dábik'ehn Bik'ehgo'ihinañ nt'é ñiigo yengon'áádá' Christ, Ha'oh, da'anii ñii ni', la'íi án binkááyú, Doleelgo at'éé, daan'ñii, Bik'ehgo'ihinañ ba'ihégoš doleelgo. 21 Bik'ehgo'ihinañ née hik'e nohwíi bilgo Christ bil dałá' daandliigo nłdzilgo ánohwitšhi at'éé, la'íi da'án hadaanohwidilaahi at'éé; 22 Án nohwiká' da'izkałhíi k'ehgo bíyéé daandliigo nohwígóziigo áyílaa, la'íi nohwijíi biyi' Holy Spirit nohwaidin'áá, ái Bik'ehgo'ihinañ nohwilniigo yengon'ááníi begolne'go ch'í'nah hileeh. 23 Díi da'anii ádishñiigo Bik'ehgo'ihinañ shá yígótsigo biká' ádishñii, doo nohwil daagozhóq dago ánohwishle' doo hasht'íi dahíi bighą doo hwahá Corinthyú náshdáh da. 24 Doo nohwe'odla' bee nant'aahíi k'ehgo nohwaa natsídaahkees da, áidá' nohwil daagozhóq doleelgo nohwil nada'idziid; nohwi'odla'íi ilk'idá' nalwod.

2

1 Nohwaa nánáshdáhgo doo nohwil daagozhóqgo ádaanohwishle'go da shiini' lashlaa.

2 Doo nohwil daagozhóqgo ánohwishlaayúgo hadín lá shił gozhóqgo áshile', nohwíi zhá gónko doo

nohwil daagozhóogo ánohwiishlaa n'íí? ³ Áí bigha áík'ehgo nohwich'í' k'eshilchíí, nohwaa niyáágo nohwíi shil daagoyilshóo le'at'éhi doo shiini' bídaadohííhgo da; díí da'anii nohwá bigonsi, nt'é baa shil gozhóóníi nohwíi áldó' baa nohwil daagozhóo doleel. ⁴ Nohwich'í' k'e'shilchíídá' doo shil gozhóo da ni', shijíi doo nkehen'áá da ni', la'íi hishchag ni'; doo nohwiini' daadishniihíi bigha da, áídá' dázho shil daanohshoogo baa nohwil nagoshni'híi bigha. ⁵ Dahadínta bini'niihyúgo, doo dashízhá shich'í' at'íí da, áídá' daanohwigha nohwich'í' at'íí, ndi doo yóiyáhgo da, doo ídaagosh'a'go ádishni hasht'íí da. ⁶ Nnee ágát'éehíi láágo noht'eego biniidaagodohlaa n'íi da'áígee dávik'eh. ⁷ Áík'ehgo bich'í' ánadaahne'go bincho'híi bigha baa nádaagonoh'aahgo hadag ádaanoisi, doo ágadaanoht'ee dayúgo, dánko dázho itiségo ts'iyaa ábile'. ⁸ Áík'ehgo nohwil daanzhooníi bil ch'í'nah ádaahle'go nádaanohwoshkaah. ⁹ Nt'é nohwil déniidíi bikísk'eh ádaanoht'ee shi bigonsiíhíi bigha nohwich'í' k'e'shilchíí. ¹⁰ Dahadíin ncho'híi bigha baa nádaagonoh'aahíi shíi áldó' baa nágodinsh'aah: dant'éhéta baa nádaagoni'ááyúgo nohwíi nohwigha asht'íí, Christ binadzahgee. ¹¹ Doo ágadaant'ee dayúgo dánko ch'iidn nant'an, Satan holzéhi, nohwitis hileeh: hagog'éégo nohwich'í' na'iziidíi bídaagonlzi. ¹² Troasyú Christ baa yati' baa gozhóni baa yashti'yú níyááadá' nohweBik'ehn shá ch'íntáá, ¹³ Áídá' shik'isn Titus ákú doo hak'i dahíi bigha shiyi'siziiníi biyi' doo ilch'í'gont'éé da ni'; áík'ehgo áídí' bits'á' dahdiyaago Macedóniyú dahnaadiisdzaa. ¹⁴ Bik'ehgo'ihí'nañ ba'ihégo, án

dákozhá Christ binkááyú nagonl'néngo ánohwilsi, la'íi nohwinkááyú bígozigo ádilzi, áí hikaḡolchihí k'a'at'éégo da'adzaayú benagowaa. ¹⁵ Hadíi hasdákáhíi la'íi doo hasdákáh dahíi bitahyú Bik'ehgo'ihinañ bich'i' Christ yee hikaḡolchihí k'a'at'éégo ndlii: ¹⁶ Hadíi doo hasdákáh dahíi bich'i'yúgo golchiníi da'itsaah áidoliikí k'a'at'éégo ndlii; áídá' hadíi hasdákáhíi bich'i'yúgo hii golchiníi ihinaa áidoliikí k'a'at'éégo ndlii. Hadín láá díi yinel'aq? ¹⁷ Láágo Bik'ehgo'ihinañ biyati' doo da'anii ádaaniigo yaa yadaakti', áídá' néé doo ágánt'ee da; néé Bik'ehgo'ihinañ biyati' da'aniigo baa yáhiilti', Bik'ehgo'ihinañ nohwin'a'go, da'án binadzahgee Christ binkááyú yáhiilti'.

3

¹ Ya' nohwich'i' ídaayánahiilti'go godeyaa néé? Ya' naltsoos néé nlt'éégo nohwaa nagolni'íi hádaht'ii néé, dagohíi nohwits'á'dí' la' naltsoos ágát'ééhíi háhiit'ii néé, la' ágádaat'iihí k'ehgo? ² Nohwíi naltsoos nlt'éégo nohwaa nagolni'íik'a'at'éégo ádaanoht'ee, nohwíi biká' bek'e'eshchii, nnee dawa daayozhíigo yídaagołsi: ³ Nohwíi naltsoos Christ yaa nagolni'íi néé áhiidlaahíi daanoht'iiigo bígózi, doo ink bek'e'eshchii da, ndihíi Bik'ehgo'ihinañ hináhi biSpirit bek'e'eshchii, doo tséé nteelii biká' da, ndihíi nnee daabijii biká' k'e'eshchii. ⁴ Christ binkááyú Bik'ehgo'ihinañ ba'óndliihíi bighá án'nii: ⁵ Dant'é bíniil'aqahíi doo néé nohwits'á'dí' benagowaa da; áídá' Bik'ehgo'ihinañ zhá bits'á'dí' benagowáhi at'éé; ⁶ Án áníidégo nohwá ngon'ááníi

baa nagohiilni'go biniil'aago ánohwilaa; doo yati' bee nohwá ngon'áanii zhá baa yáhiilti' da, áídá' nt'é niigo aníhíi yaa yáhiilti', Holy Spirit nohwinkááyú yahti'go: Jews bich'i' begoz'aanii da'itsaahíi bee nnee bángot'aq, áídá' Holy Spirit-híi nnee ihí'naa yaa daidi'aah. ⁷ Begoz'aanii tsée biká' k'e'eshchiinii da'itsaahíi áile' ndi dázhó bits'á'dindláádgo bengonyáá, áík'ehgo Israel hat'i'i Moses binii' bits'á'dindláádíi bigha ch'éh daayine'íi, bits'á'dindláádíi bech'ígonáh doleel ndi; ⁸ Ái ndi ágádzaago, Holy Spirit binkááyú begoz'aanii dázhó itisgo bits'á'dindláád doleel go'íi. ⁹ Da'itsaah áile'go begoz'aanii bits'á'dindláád lèk'eyúgo, dávik'ehyú áile'go begoz'aanii itisgo bits'á'dindládi at'éé. ¹⁰ Da'aniigo begoz'aanii lah bits'á'dindláád n'íi, k'adíi doo bits'á'dindláád da silíi, la'i bitisgo bits'á'dindláádhíi bigha. ¹¹ Begoz'aanii bech'ígonyáá n'íi bits'á'dindláád lèk'eyúgo, doo bech'ígowáh dahíi bitisgo bits'á'dindláád go'íi. ¹² Ái ndaahóndliigo dabígóziigo yáhiilti': ¹³ Doo Moses k'ehgo yáhiilti' da, án Israel hat'i'i nt'é bits'á'dindláádíi édiíhíi doo daayítséh dago biniizhí' nná'ítsos: ¹⁴ Daabiini' bee doo daago'íi da silíi; áík'ehgo díi jii ndi doo ánídá' Bik'ehgo'ihí'nañ hik'e bíi bílgo lángon'áni daayozhíigo binatsekeesíi biná'isti' n'íi t'ah da'ágát'éé; ái Christ binkááyú zhá yó'oltsoos. ¹⁵ Díi jii ndi Moses binaltsoos daahojíigo binatsekeesíi t'ah biná'isti' k'a'at'éégo t'ah doo yídaago'sii da. ¹⁶ Da'ágát'éé ndi nohweBik'ehñ bich'i' ách'idzaayúgo konatsekees biná'isti' n'íi k'ihzhí' yó'oltsoos. ¹⁷ NohweBik'ehñ Holy Spirit at'éé:

hayú nohweBik'ehń biSpirit nliġgee daanohwigha nohwił ch'í'otaą. ¹⁸ Daanohwigha, nohwini doo bináda'isti' dago, kát'íné biyi'zhĭ' daadinéel'ĭhí k'a'at'éégo nohweBik'ehń bits'á'dindláádíí daanéel'ĭ, ák'ehgo án bits'á'dindláádíí nohwits'á'dindláádgo daahiidleeh, dayúweh nohwá goldohgo, áí nohweBik'ehń biSpirit bits'á'dí' begonáh.

4

¹ Ák'ehgo díí na'idziidíí Bik'ehgo'ihí'nań bilgoch'oba'híí bighą nohwaa dain'áągo nyee ndi dahnldq; ² Nadaant'ĭ'go ncho'go ágot'eehíí doo be'ánt'ee da, doo lé'uilchoogo nahiit'aash da, Bik'ehgo'ihí'nań biyati' doo bee nahiich'aa da; ndi biyati' da'añihíí ch'í'nah ánlĭ, ák'ehgo nnee dała'á daant'ĭ'go Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee da'áígee yáhiilti'go yídaagolsĭ. ³ Yati' baa gozhóni baa nagohiilni'íí hadín bich'ĭ' bená'isti'yúgo, doo hwahá hasdákáh dahíí zhá bich'ĭ' bená'isti'hi at'éé: ⁴ Ni'godzán biká' ágot'eehíí yebik'ehi, ch'iidn nant'án, doo da'odlaą dahíí biini' yileda'istsooz, Christ, Bik'ehgo'ihí'nań ye'at'éhi da'áiyihíí ye'at'éhi, baa na'goni'íí bits'á'dindláádíí doo bee bich'ĭ' got'ĭí hileeh dahíí bighą. ⁵ Doo néé ídaanagohiilni' da, Christ Jesus nohweBik'ehń nłni zhá baa nagohiilni'; áídá' néehíí nohwá na'idziidíí ndliĭ, Jesus bighą. ⁶ Bik'ehgo'ihí'nań, Chagołheekyune' idindláád le', nñiidíí nohwijíí yune' odaadezdlaad, Bik'ehgo'ihí'nań bits'á'dindláádíí bídaagonlzĭhíí bighą, áí Jesus Christ binii biká'zhĭ' hit'ĭí. ⁷ Néé tus goshtł'ish be'alzaahíí k'ehgo ánt'ee ndi áí

láan ílínihíí nohwiyi' golíí, ínawod dázho k'a'at'éhi doo néé nohwits'á'dí' da, áidá' Bik'ehgo'ihí'nań bits'á'dí'hi bigózi doleehíí bigha. ⁸ Itah at'éedí' nohwich'í' nagont'og ndi doo hayaa ánohwile' da; hagot'éégo ánágot'ijí shíhíí doo bídaagonlzi da ndi biyah daanldoh; ⁹ Nohwiniigodnłsi ndi doo yó'onohwidi'aah da; nkínohwidest'e' ndi doo nohwizes-hij da; ¹⁰ Jesus bí'ihí'na'íí nohwiká'zhí' hit'ij doleehíí bigha, Jesus adzaahíí k'a'at'éégo néé ndi dávik'ehn da'itsaahíí bee nohwich'í' goz'aa. ¹¹ Nohwits'í dadotsaahíí ndi Jesus bí'ihí'na' bee ch'í'nah doleehíí bigha t'ah hin'naa ndi Jesus bigha nohwidi'zodeelgo baa nohwidi'det'aa. ¹² Áík'ehgo Jesus baa yáhiilti'híí bigha da'itsaahíí bee nohwich'í' goz'aa, áidá' áí bigha nohwihíí ihí'naahíí nohwaa gode'aa. ¹³ Osisdlaadhíí bigha bá yashti', niigo k'e'eshchij; néé aldo' da'ágát'éégo ohiidlaa, áík'ehgo ágádi'niigo bá yáhiilti'; ¹⁴ Díí bigonlzi, hadín Jesus naadiidzaago áyíílaa n'íí, néé aldo' Jesus bílgo nádihiikáh ánohwile' doleel, áidí' dabíí binadzahgee nnohwidonł, nohwíí bílgo. ¹⁵ Ádaagodzaahíí dawa nohwíí nohwich'í' ádaagodzaa, Bik'ehgo'ihí'nań bílgoch'oba'íí an'odaazliji'híí nnee bitahyú dayúweh nołseelgo ba'ihégosiníí aldo' dayúweh nołseel doleel, Bik'ehgo'ihí'nań dázho ba'ihégoł doleelgo. ¹⁶ Áí bigha doo hayaa ánohwile' da; nohwits'í ndihit'ood ndi dajij bíígha nohwiyi'siziiníí ániidégo ánálnił. ¹⁷ Dét'ih nohwich'í' nadaagont'ogíí dázho nohwaa gozhóníí doo ngonel'aa dahi dawahá bitisgo at'éhi nohwá ilch'iyile'; ¹⁸ Dawahá hit'iiníí doo néel'ij dadá' doo hit'ij dahíí zhá néel'ij: dawahá

hit'iiníí bech'ígowáh; áídá' doo hit'íi dahíí dahazhí' begoz'ąą.

5

¹ Díínko bídaagonlį, ni'gosdzán biká' nohwits'í bee gowałolgai k'ehgo biyi' daagondliiníí nankaadgo, gował doo kogan be'alzaa dahíí, Bik'ehgo'ihí'nań áyúílaahíí, yaaká'yú dahazhí' goz'áni nohwá goz'ąą. ² Kogee díí nohwits'í bee nahíikaidá' ík'edaan'ńíí, yaaká'yú biyi' daagondlii doleekí bídįh daandliįgo ík'edaahihiidléh hádaahiit'įgo: ³ Ík'eda'iidlaayúgo dádaałinchiigo doo daanohwi'diltséh le'at'éé dahíí bighą hádaahiit'į. ⁴ Díí nohwits'í gowałolgai k'a'at'éhi t'ah biyi' daagondliįgo, nohwich'į' badaagontł'ogíí bighą ík'edaan'ńíí: nohwits'í diyágé k'a'at'éego doo ídaadihi'ńiilgo da, ndi dayúweh nohwik'ena'izlaa hádaahiit'įhíí bighą, áík'ehgo ihí'naahíí da'itsaahíí yidag hadogáál. ⁵ Bik'ehgo'ihí'nań dabíí áí bighą ilch'į'nohwilaa, ła'íí Holy Spirit nohwaidin'ąą, áí bee Bik'ehgo'ihí'nań ilk'idá' áńńiidíí da'anii begolne'go nohwil ch'į'nah hileeh. ⁶ Áí bighą dávik'ehn bidag ádaant'ee, nohwits'íhíí nohwigowałhíí k'ehgo t'ah biyi' daagondliįgo nohweBik'ehn doo bił daagondliįgo bídaagonlį ndi: ⁷ (Nohwi'odla'íí zhą bee hiikaah, doo daahiit'iiníí bee da:) ⁸ Bidag ádaant'ee, nohwildishńii, nohwits'í bits'ą'dí' dahdiniikáhgo nohweBik'ehn bił ndaagondleehgo dázhó hádaahiit'į. ⁹ Áík'ehgo nohwits'í biyi' daagondliįyúgo, dagohíí bits'ą'yú daagondliįyúgo, Bik'ehgo'ihí'nań bił daagoyihilzhọ doleekíí

bigha nada'idziid. ¹⁰ Daanohwigha Christ bidáhzhì' nkáhgo nohwaa yá'iti' dolee; nohwits'í biyi' daagondliídá' ánádaahiit'íi n'íi dábik'ehgo daanohwich'ì' nahi'niil, nlt'éehíi dagohíi nchó'íta. ¹¹ Áík'ehgo nohweBik'ehñ bégódzidíi bígonlzhíi bigha nnee bich'ì' yáhiilti'go biini' bá ádaagohiidleeh; hago ánt'eehíi Bik'ehgo'ihí'nañ yígótsì; nohwíi ałdó' nohwijíi naz'aadı' nohwídaagonołsì shì. ¹² Néé doo daazhógo nohwich'ì' ídaayánahiilti' da, áídá' nohwee ída'okíi doleełhíi bigha nohwich'ì' k'e'iilchii, áík'ehgo nnee koká'yú hago ádaanoliníi zhá yee ídaada'odlíi, áídá' kojíi yune' begoz'ánihíi doo yee ídaada'odlíi dahíi bich'ì' t'aazhì' hanádaahdzii doleełhíi bigha nohwich'ì' k'e'iilchii. ¹³ Nohwiini' ádiñ k'a'ánondliiyúgo Bik'ehgo'ihí'nañ bá áhiit'íi; nohwiini' golíiyúgo nohwíi nohwhigha áhiit'íi. ¹⁴ Dałá'á, nnee dawa yá daztsaa; áík'ehgo nnee dawa nanezna'hi at'éé bídaagonlzhíi bigha Christ bił ijóóníi nanohwiíłaa: ¹⁵ Án nnee dawa yá daztsaa, hadín hiñaahíi doo dayúweh dabíi ídahi'naa da doleełgo, áídá' hadín bá daztsaadí' naadiidzaahíi yá hiña doleełgo. ¹⁶ Ái bigha kodí' godezt'í'go nnee doo ła' nnee at'éé zhiñéego baa natsíhiikees da: Christ nnee zhiñéego at'éego baa natsíhiikees ni' ndi, doo dayúweh nnee zhiñéego baa natsíhiikees da. ¹⁷ Áík'ehgo hadín Christ yił dałá'á nasdlíi lək'eyúgo, nnee ánídégo ánábí'delzaa: dabíntsédá' ye'at'éé n'íi ał bech'ígoyáá; dawahá ánídégo análzaa go'íi. ¹⁸ Díi dawa Bik'ehgo'ihí'nañ bits'á'dí' begoz'aą, án Jesus Christ biláhyú bik'íi ánádaanohwisdlaa, ła'íi nnee hik'e Bik'ehgo'ihí'nañ

bił ilk'íí nádaasdliihíí baa nagohiilni'go nohwaa godin'áá. ¹⁹ Dúinko átdishníi, Bik'ehgo'ihí'nań Christ biláhyú nnee ni'gosdzán biká' daagolíníí bik'íí ánáyiidlaa, doo binchq'íí bá yil ołtag dago; ła'íí nnee bik'íí ánáyidle'íí baa nagohiilni'go nohwaa godin'áá. ²⁰ Áík'ehgo Christ binal'a'á ndliigo, Bik'ehgo'ihí'nań nohwinkááyú nádaanohwokaąh: Bik'ehgo'ihí'nań bik'íí nádaahdleeh, nohwikn'niigo Christ bá yáhiilti'go nánohwihikaąh. ²¹ Christ biyi' daahiidleehgo Bik'ehgo'ihí'nań dávik'ehyú át'ééhíí be'ádaant'ee doleelhíí bigħą Bik'ehgo'ihí'nań Christ, doo nchq'go at'éé n'íí, néé nohwinchq'íí biká'zhí' áile'go nchq'go at'éégo áyíłlaa.

6

¹ Néé áldó', Bik'ehgo'ihí'nań bił na'idziidíí ndliigo, bił goch'oba'íí doo da'ílíizhí' nádaadohné' da le', nohwikn'niigo nánohwihikaąh. ² (Bik'ehgo'ihí'nań gáníí, Yati' baa gozhóni nágodn'aahíí nił ch'í'otaągee nidesiits'áá, hasdách'igháhíí bijjii nich'osiini' ni', nii: isąą, dák'ad begoz'ąą; dúi jji hasdách'igháhíí nohwá begoz'ąą.) ³ Doo hadín nohwichą nakaadgo da Bik'ehgo'ihí'nań bá na'idziid, bá na'idziidíí doo hadín yik'ígodi'áh da doleelhíí bigħą: ⁴ Áídá' néé Bik'ehgo'ihí'nań bá na'idziidíí dáhot'éhé bee nł'éégo ánt'eego nohwígózi, nyéé ndi bidag ánt'ee, nohwich'í' nadaagont'og ndi, nyéé' nts'ag ndi, goyéégo nohwich'í' nagowaa ndi, ⁵ Hagee hánohwí'dinłtsaas ndi, ha'ánánohwidilka' ndi, nohwik'i dahnádzaa ndi, nyeego na'idziid ndi, doo ilwosh dagee, shiná' góyéé ndi bidag ánt'ee;

6 Dilkqoqhggo ádinlzihíí bee Bik'ehgo'ihí'nań bń na'idziidíí nlt'éégo ánt'eego nohwígózi, nohwił ígóziníí bee, bńgohii'aahíí bee, nohwiłgoch'oba'íí bee, Holy Spirit bee, doo ádinl'íí dago nohwił ijóóníí bee nlt'éégo ánt'eego nohwígózi, ⁷ Yati' da'aniihíí áln'ńii, Bik'ehgo'ihí'nań binawodíí bee hin'ńaa, nlt'éé zhin'éégo benagonlkaadíí nohwigan dihe'na zhin'éégo dahiitjłkíí ła'íí nohwe'eshgan zhin'éégo dahiitjłkíí bee Bik'ehgo'ihí'nań nlt'éégo bń na'idziidgo nohwígózi, ⁸ Hagee nńee daanohwidnłsgee dagohíí doo daanohwidnłs dagee, nńee nlt'éégo nohwaa yńdaakti'gee dagohíí dénchq'go nohwaa yńdaakti'gee nłdzilgo nasiidzi; nahich'aahíí k'ehgo nohwaa natsídaakes ndi da'aniihíí be'ánt'ee; ⁹ Doo nohwígózi da ndi ła'ihíí nlt'éégo nohwńdaagols; k'azhń dahiitsaah ndi hin'ńaa łań; nohwin'ńdaadeznih ndi doo nanohwi'distseed da; ¹⁰ Doo nohwił gozhq' da ndi nohwijíí biyi'dí' dńbik'ehn nohwił gozhq'; tńnt'iyé ndi nńee łańgo hńdaakdzilgo áidle'; nohwíyéé da'ńdjhgo ndi da'anii dawahń nohwíyéé. ¹¹ Corinthgee daagonohńiníí, doo nt'é nohwits'ń' nanl'jł dago nohwich'j' yńhiilti', nohwijíídí' dawa bee nohwich'j' bił ch'ń'ńtań. ¹² Née nohwijíí yuné' nohwíí nohwń goz'ńń, áńdń' nohwíí nohwijíí yuné' doo née nohwń goz'ńń da. ¹³ (Shichńghńshé bich'j' yashti'híí k'ehgo nohwich'j' yashti') née nohwijíí nohwich'j' ilts'ń' át'éé, áík'ehgo bidenńgo nohwíí alńó' nohwijíí nohwich'j' ilts'ń' ádaahńe'. ¹⁴ Doo da'odłńń dahíí hik'e da'odłńńhíí doo bił hńdaanohwi'dest'q'q da le': dńbik'ehyń át'ééhíí ła'íí doo dńbik'ehyń

át'éé dahíí hagog'éégo hł t'eké daanłij? ła'íí idindłáádíí hik'e chagolheelíí hagog'éégo dała'á nłij? ¹⁵ Hagog'éégo Christ ła'íí ch'iidn nant'án dáłekt'eego natsídaakees? Hagog'éégo odląąhíí ła'íí doo odląą dahíí dała' natsídaakees? ¹⁶ Kłh biyi' Bik'ehgo'ihinań daach'okąąhíí ła'íí k'e'eshchín hagog'éégo dáłekt'ee? Nohwíí Bik'ehgo'ihinań hinańhi bikihíí k'ehgo daanohłij; Bik'ehgo'ihinań gáníí, Shíí áí biyi'gonshłij, ła'íí bitahyú anášdaak; shíí Bik'ehgo'ihinań nshłinihi daashokąąh doleel, áí shichągháshé daanłij doleel. ¹⁷ Áí bighą bitahdí' hahkáh, sahngo nahkai, nii, nohweBik'ehń, dant'éhéta nchq'íí doo baa nahkai da; áík'ehgo nánohwidishniił, ¹⁸ Shíí nohwiTaa nshłij doo, nohwíí shiye'ke ła'íí shitsi'ke daanohłij doo, nii, nohweBik'ehń, Dák'a'at'éhi.

7

¹ Shił daanohshóni, áí nohwá ngot'ąądá', haląą nohwits'í ła'íí nohwiyi'siziiníí yłchqohíí dawa idaadihiilkqohgo bits'ą'yú nihiikáh le', áídí' Bik'ehgo'ihinań bédaahiildzidgo daadinłzigo łch'į'da'indle'. ² Nohwijíí biyi' nohwá goz'ąągo ádaahle'; doo hadín bich'į' dénchq'go ásiidzaa da, doo hadín dénchq'go áhiidlaa da, doo hadín bich'į' nahiich'aa da. ³ Díí doo nohwik'ídish'áhíí bighą ádishnii da; Nohwijíí biyi' daanohłij, dała' da'iitsaah doleelgo ła'íí dała' daahin'naa doleelgo, łk'idá' nohwıldishnii ni'. ⁴ Doo shiini' hąh dago nohwich'į' yashti', dązhq' nohwaa da'oshłíí: nohwighą bidag ánsht'ee, néé nohwich'į' goyéégo nagowaa ndi dązhq' shł gozhqó. ⁵ Macedóniayú niit'aazhdá' nohwits'í doo hanáyol da ni', łch'idí'

nagont'og ni'; nohwinaadyú nagonlkaad ni', la'íi nohwíí biyi' néhiildzid ni'. ⁶ Da'ágát'ée ndi Bik'ehgo'ihí'nań, doo koł daagozhóq dahíi koł daagozhóqo ánádaakodle'íi, Titus nyááhíi bee nohwíł gozhóqo anánohwiidlaa; ⁷ Doo an'nyááhíi zhá bee da, áidá' an'nohwaa bił gozhóqo ádaasolaahíi bee; shaa ch'íná daasoliigo, chaal nahkaigo, la'íi shaa daanohwiini'go Titus yaa nohwíł nagolni'dá' dázhó itisgo shíł gozhóq ni'. ⁸ Naltsoos nohwich'i' ágoshlaa n'íi bighá dét'ihézhí doo nohwíł daagozhóq dago bigósíłsúid, aí bighá doo shíł gozhóq da ni': da'ágát'ée ndi k'adíi doo shíł hago'at'ée da. ⁹ K'adyúgo baa shíł gozhóq, doo nohwíł daagozhóq da n'íi doo bighá da, áidá' doo nohwíł daagozhóq dago nchq'go ánádaaht'ijł n'íi bits'á'zhí'go ánádaasodzaahíi bighá: doo nohwíł daagozhóq da n'íi Bik'ehgo'ihí'nań bits'á'dí', áik'ehgo doo nt'é nohwits'á'né' da, nohwich'i' k'e'shíłchíhíi bee. ¹⁰ Doo koł gozhóq dahíi Bik'ehgo'ihí'nań bits'á'dí'hi konchq'íi bits'á'zhí' ách'íne' ákole', áik'ehgo hasdách'ígháh, doo koł gozhóq dago ánákode' da: áidá' ni'gospdzán biká' ágot'eehíi zhińéégo doo koł gozhóq dahíi izil'héhi at'ée. ¹¹ Doo nohwíł daagozhóq da n'íi, Bik'ehgo'ihí'nań bits'á'dí'hi, ídaagonohdzaqago ádaanohwizlaahíi baa natsídaahkees, doo hadín hagot'éeego bił daagosol'ąą da hádaaht'ijigo ádaanohwizlaa, nchq'íi bik'ee daasholch'iigo, Bik'ehgo'ihí'nań bédaaldzidgo daadinol'sigo, shídih daanohliigo, dázhó baa daanohwiini'go, la'íi doo bik'ehyú at'ée dahíi biniidaagodoléhgo ádaanohwizlaa! Dawa bee

doo nohwaa dahgosiit'ąą dago bígózi. ¹² Naltsoos nohwich'í' ágosłkaa ndi nnee doo bik'ehyú át'éé dahíi doo án bighą nohwich'í' k'e'shíłchíi da, dagohíi nnee doo bik'ehyú bich'í' át'éé dahíi bighą, áídá' Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee dážhó nohwaa daanohwiini'go bídaagonołsi doleelíi bighą nohwich'í' k'e'shíłchíi. ¹³ Ái bighą nohwíi nohwíł daagozhóóhíi bighą néé áldó' nohwíł gozhóógo ánohwí'deszaa: ła'íi ái bitisgo Titus biyi'siziinií nohwaa bíł nágojooódhíi bighą néé áldó' dážhó nohwíł gozhóógo ánanohwi'deszaa. ¹⁴ Nohwaa da'oshłíigo Titus bíł nagoshni'íi doo bik'ee ádaayánsdzí da; áídá' dawa baa nohwíł nagoshni'íi da'aniigo ádishniihíi k'a'at'éégo nohwaa da'oshłíigo Titus bíł nagoshni'íi áldó' da'aniigo bígózi. ¹⁵ ła'íi hagot'éégo da'ániíyú ádaahdzaa, ła'íi hagot'éégo nohwiini' daahąngo daadohtkidgo nohwaa nyáá yénálniihíi bighą bijíi biyi'dí' itisgo bíł daanohshoo. ¹⁶ Ái bighą dawa bee nohwaa da'oshłíhíi bighą shíł gozhóó.

8

¹ Shik'íiyú, Bik'ehgo'ihí'nań bíłgoch'oba'íi Macedóniayú ínashood ha'ánátséhíi baa godet'aaníi bídaagonołsiigo háhiit'íi; ² Doo ałch'ídéyú bich'í' nadaagont'ogíi bee nabída'dintaahgee dážhó bíł daagozhóógo, ła'íi dážhó tédaat'iyé ndi bijíi biyi'dí' ich'odaazni'go ndaizné'. ³ Díńko bá baa nagoshni', dáyiđaaanel'ąązhí' ła'íi itisgo ndi ich'odaaniigo ndaizné', dabíi hádaat'íigo; ⁴ Nádaanohwokaąąngo gádaanohwińii, Díi ndaasii'né'íi nádohné'go ínashood ła'ihíi bee

bich'ohñiih. ⁵ Ndaayiné' shì ndzi n'íi bitisgo ndaizné', dantsé Bik'ehgo'ihí'nañ bik'ehgo nohweBik'ehñ yaa ídaadest'aa, áígeehíí néé áldó' nohwaa ídaadest'aa. ⁶ Áík'ehgo tédaat'iyéhíí bá zhaali ləná'idlaago na'idziidíí nohwitahyú Titus yegodez'áni, da'áík'ehgo nohwitahyú lanle', biñ'nii. ⁷ Dawa bee itisgo nanohdee, da'ohdlaaníí bee, nt'éégo yádaaktí'íí, nohwigoyá' goliíníí, nyee ndi hohkaahíí, la'íí nohwil daanjooníí bee, áík'ehgo díí ich'odaahñiihgo ndaanohné'íí bee áldó' itisgo nanohdee le'. ⁸ Doo bídaanohwinkso'go nohwich'í' k'e'eshchii da, ndi la' nyeego nayik'ída'iziidíí baa nohwil nagoshñigo, nohwíí áldó' be'ágádaaht'eeyúgo, áí bee da'anii nohwil da'ijóó shíhíí bígozìh. ⁹ Jesus Christ nohweBik'ehñ dážhó bilgoch'oba'íí bídaagonoksì, án dážhó hátdzil ndi nohwicha tét'iyé silij, tét'iyéhíí biláhyú nohwíí hádaakdzil daahleeh doleelgo. ¹⁰ Díí baa natséskeesíí nohwil ch'ínish'aah: díínko nohwá nt'ée, da'á'á legodzaadá' begodeyaa n'íí aal ádaahle', begodeyaadá' dážhó hádaaht'ijgo ádaaht'ij. ¹¹ K'adíí aal ádaahléh; baa nohwil daagozhóógo begodigháhíí k'ehgo baa nohwil daagozhóógo áldó' aal ádaahléh: nt'é daanohwíyée shíhíí k'ehgo ndaanohné'. ¹² Nñee dabíí hát'íhíí bigha nyiné'yúgo, bíyée shíhíí k'ehgo nyiné'íí Bik'ehgo'ihí'nañ bil dábik'eh; nñee bíyée da'adíhyúgo Bik'ehgo'ihí'nañ doo nt'é yokeed da. ¹³ La'ihíí biyíl da'alzolé doleelgo, áídá' nohwíí nohwiyl daandaaz doleelgo doo dishñiigo ádishñii da: ¹⁴ Áídá' la'ihíí biyíl nohwiyl dálekt'ee doleelgo dishñiigo ádishñii, k'adíí nohwíyée ląágo,

ła'ihíí yídih daanliiníí áí bee bich'odaahníih,
 áídá' dahagee nt'é bídih daanohíiyúgo, bíyééhíí
 bee nohwich'onáda'níih áldó'; áík'ehgo dawahá
 dálet'ee: ¹⁵ Díínko bek'e'eshchíí, Hadín ląágo
 lenáyehezlaa ndi doo ła' ch'ekáad da; hadín
 da'ayáhágo lenáyehezlaa ndi doo yídih nlií da, níi.
¹⁶ Bik'ehgo'ihí'nań ba'ihégosi, dánohwaa shiini'híi
 k'ehgo Titus nohwaa biini'go ábíílaahíí bighą.
¹⁷ Titus doo náhohiikaahíí zhą bighą nohwich'í'
 deyaa da; áídá' dabií dązhó hát'íigo nohwich'í'
 deyaa. ¹⁸ Ła' nohwik'isn Titus bił nohwich'í'
 del'a', án ínashood ha'ánátséhíí dahot'éhé bitahyú
 yati' baa gozhóni yaa yałti'go dązhó nht'éégo
 bígózinihi; ¹⁹ Doo da'ái zhą bighą nohwich'í'
 del'a' da, áídá' ínashood ha'ánátséh nagoznílií bił
 anáhiikaahgo hádaabistií, díí ilch'oníigo na'idziidíi
 nohweBik'ehń ba'ihégosi'ihíí bighą nabik'ída'idziid,
 ła'íi ilch'odaahníigo hádaah'tíihíi nnee bił ch'í'nah
 ádaagodle'go ádaahiit'íi. ²⁰ Díí zhaali ląágo
 lenádaahiidláhíí hagot'éégo nadaahii'níihíi bighą
 doo hadín nohwaa dahgo'aa hádaahiit'íi da:
²¹ Doo nohweBik'ehń binadzahgee zhą da,
 áídá' nnee dawa binadzahgee áldó' dábik'ehyú
 ádaahii'ne'go hádaahiit'íi. ²² Nohwik'isn ła'ihíí áldó'
 bił nádaadel'a', án doo alch'idndi nabínántaahgo
 ląágo nht'éégo ánát'íihgo bígosiilziid, án k'adií díi
 na'idziidíi nayik'íiziidgo dązhó hát'íi, bestso
 ndaahohníigo nohwígonsíihíi bighą. ²³ Hadín Titus
 yiká na'idíikidyúgo, án shich'oníihíí át'éé, nohwá
 na'idziidíi ant'ee: ła'íi hadín nohwik'isyúhíi yiká
 na'ídaadíikidyúgo, iltah at'ééyú ínashood ha'ánátséh
 nagoznílií bá nal'a'á daanlií, áí bee Christ

ba'ihégosj. ²⁴ Áík'ehgo dabíí binaáál la'íí ínashood ha'ánálséh nagozníí daabinaáál nohwil'ijóóníí bíł ch'í'nah ádaahle', la'íí nt'é bighą nohwaa óndliihíí da'aníihi at'éé ałdó' bíł ch'í'nah ádaahle'.

9

¹ Ínashood bich'odaahii'níihíí doo bee nohwich'j' k'e'eshchii da ndi nzhq̄: ² İlk'idá' hádaaht'iiníí bígonsj, áí bighą nohwaa da'oshlíigo Macedóniayú daagolíníí gadaaldishnii, Dała'á legodzaadá' Akéyagee daagolíníí ilk'idá' bestso lenádaanílgo begodeyaa ni', daaldishnii; áík'ehgo ich'odaahniih dážhó hádaaht'j'ihíí bighą ágádaane' hádaat'j' nkegonyaa. ³ Ágát'éé ndi shik'isyú nohwich'j' dáál'aad, nohwaa da'óndlii n'íí doo da'ílízhj' da doleełhíí bighą; da'ádaaldishnii n'íí k'ehgo ilk'idá' bestso ndaahezonił shj: ⁴ Doo ágádaanoht'ee dayúgo, Macedóniadí' bíł nishkaigo doo ilch'j'daasolaa dayúgo, nohwee ída'óndlii n'íí néé (hik'e nohwíí bíłgo) bik'ee ídaayádaandzj doleeł. ⁵ Áí bighą dávik'ehyú ádishniigo shik'isyú shádjh nohwich'j' daash'aa, t'ah bidáhdá' ndaanoahné'íí, dabíntsé ndaadeso'aą n'íí, ndaahohníł doleełgo, áík'ehgo nohwijíídí' dážhó hádaaht'j'igo ndaahohníł, doo baa daanohchj'go ndaanoahné'go da. ⁶ Gánohwıldishnii, Hadín ayáhágo k'e'dileehíí ayáhágo inł'aąhi at'éé; áídá' hadín ląągo k'e'dileehíí ląągo inł'ááhi at'éé. ⁷ Nnee daantj'gee biini' layiilaago ntsínkéézíí k'ehgo nyinoné'; doo nohwil' goshch'iigo da, dagohíí doo bídaanohwich'inyo'go da: hadín bíł gozhóq̄go nyiné'íí Bik'ehgo'ihinań bíł

nzhəq. ⁸ Bik'ehgo'ihinań dawahá nkt'ééhíí ląągo nohwá áile'go yinel'ąą; bíđih daanohkiińí ląągo dábik'ehn nohwá áyítsı doleeł, nkt'éégo na'idziidyú dawa ląągo bich'odaahniih doleełgo: ⁹ Gáníigo bek'e'eshchij, Dahot'éhé nayinih; tédaat'iyéhíí yich'onii; nkt'éégo at'ééhíí dahazhı' begoz'ąą, nii. ¹⁰ Bik'ehgo'ihinań, k'ediléhíí k'edilyíí yaa yiné'íí, da'án bán nohwainé'go daahsąą, áídı' k'eda'dolááhíí ląągo hadaajeego áile', da'án nkt'éégo ádaah't'eehíí ląągo nohwá inkt'ąą doleełgo áile': ¹¹ Dawahá bee hádaaldzilgo Bik'ehgo'ihinań ánohwidolił, áík'ehgo ląągo ich'odaahniih doleeł, áí Bik'ehgo'ihinań ba'ihégosinií áidolił, néé nohwiláhyú. ¹² Díí zhaali ndaahohnííhíí ínashood hant'é yídaadih shıhíí baa daado'né', áídá' doo áí zhá da, ndi bitisyú an'odaazlıhíí k'ehgo alđó' nnee ląągo áí bighą Bik'ehgo'ihinań ya'ihédaanzı doleeł. ¹³ Zhaali ndaahohnííhíí bee Christ baa yati' baa gozhóni nohwil da'aniigo bikisk'eh ádaanoht'eehíí nohwígózı doleeł, áí bighą ła'íí dabíí hik'e nnee dawa bilgo doo alch'ídn bich'odaasoni' dahíí bighą nnee bich'odaasoni'íí Bik'ehgo'ihinań ya'ihédaanzı doleeł; ¹⁴ Áí nneehíí Bik'ehgo'ihinań bilgoch'oba'íí dązhó nohwijíí biyi' goljıhíí bighą nohwá da'okąąhgo nohwaa daabiini' doleeł. ¹⁵ Bik'ehgo'ihinań nohwainé'íí doo hagot'éégo baa nagoch'olni' at'éé dahíí dązhó ba'ihégosı.

10

¹ Shíí Paul, Christ isht'egodnt'éégo ła'íí dawa yich'ı' nzhəqogo at'ééhíí k'ehgo ánsht'eego nánohwoshkąąh; ła' shaa yádaakti'go gádaanii, Nohwińáályúgo dązhó histe', áídá' doo

nohwináál dayúgo zhá doo histe' da, daashih̄nii:
 2 Áídá' nohwaa nánísdzaago nohwináályúgo doo nohwich'í' siste'go ádaashole' dago nádaanohwoshkaah, nnee la' ni'godzán biká' zhinéégo be'ádaant'eego nohwaa natsídaakesíí doo bich'í' siste' da doleełhíí k'ehgo. 3 Ni'godzán biká' nahiikai ndi doo nnee nadaagonłkaadhíí k'ehgo nagonłkaad da: 4 (Benagonłkaadíí doo nnee zhinéégo da, áídá' Bik'ehgo'ihí'nań binawodíí biláhyú nadaalwodgo nchọ'íí binawodíí bił goz'ąagee da'ílíí yilchii;) 5 Dénchọ'ého natsíts'ikeesgo k'izé'ich'idilteehíí da'ílíí hilchii, nnee ídaada'odlíigo Bik'ehgo'ihí'nań bígonsi daañihíí, daazhógo ádaañiigo bits'á'zhí' ádaabiłsiníí ałdó' da'ílíí hilchii, la'íí natsígokeesíí dawa Christ daidits'ag doleełgo áhiidle'; 6 Daanohwidohs'ag daasoljídá', doo daanohwidits'ag dahíí dawa biniidaagondléhgo ndaagoshiilchijí. 7 Dant'éhéta biká'dí'go hit'iiníí zhá daaneł'jé' née? Dahadín Christ bíyééhíí nlijigo ídaanatsেকেesyúgo, díí yaa tsínádókees, Christ bíyééhíí nlijihíí k'ehgo née ałdó' Christ bíyéé ndlijí. 8 Nłdzilgo nadaasozijigo ádaanohwidilne', doo hayaa ádaanohwiksigo dahíí bigħa nohweBik'ehń benohwik'ehgo ánohwilaa: áí dážhọ baa ída'oshłíigo díyat'éégo baa yashti' ndi doo ídaayánisdzijh da doleeł. 9 Naltsoos nohwich'í' k'eeshchiiníí bee doo tsínahwidishees hasht'jé' da. 10 Díí k'ehgo nko ádaashilch'inii, Naltsoos yee nant'aago la'íí nalwodgo áile'; áídá' nohwitahyú nagmaayúgo ye'at'ééhíí doo nalwod da, biyati'íí doo nt'é da, daashilch'inii. 11 Nnee díí k'ehgo áńíhíí díí yídaagołsijh, doo akú

nahit'aash dadá' nohwich'í' k'e'íilchijhíí k'ehgo áhii'ne' doleeł, akú nt'aashgo. ¹² Hadíí nht'éégo ídeheshjeedgo ídaayádaakti'íí doo itah daandliigo háhiit'íí da, dagohíí doo bił k'ishhah áhii'ne' ndi háhiit'íí da: dabíí binatsekeesíí yee k'idenáágo ídá'nel'aąąhgo, k'á'íí k'idenáágo k'ishhah ádaane'go doo daagoyáą da. ¹³ Nohwá nagoz'aaní bitisgee doo bee ída'óndliigo ídaayáhiilti' da doleeł, áidá' nagoz'aaní Bik'ehgo'ihí'nań nohwaidin'áání zhá biyi' na'idziid doleeł, áí itah daanołhíí. ¹⁴ Nohwíí daagonohłííyú dantsé nohwaa nt'aazh, Christ baa yati' baa gozhóni baa nohwíł nagohiilni' ni'; áík'ehgo nohwá nagoz'aaní itah daanołhíigo, nohwich'í' det'aazhyúgo nohwá nagoz'aaní doo bitisyú det'aazh da: ¹⁵ Nohwá nagoz'aaní bitisyúhíí, nnee k'á' binasdziidíí, doo bee ída'óndliigo ídaayáhiilti' da; áidá' nohwi'odłá' nchaa hileehgo nohwitahyú na'idziidíí ndiikséhgo nihóndlii, ¹⁶ Ágát'ééyúgo nohwitisyú ni' nagoz'aaní k'adó' biyi' yati' baa gozhóni baa yáhiilti' doleeł, nnee k'á' binasdziidíí danohwíntsé alzaa lą shíhíí doo bee ída'óndliigo da. ¹⁷ Hadíí ída'odłíigo yakti'íí nohweBik'ehń zhá ye'ída'odłíí le'. ¹⁸ Nnee nht'éégo ídaanagolni'íí doo daach'idnłshí at'éé da, áidá' nnee nohweBik'ehń bił dábik'ehíí zhá.

11

¹ Ayáhágo lóshgogo yashti' k'a'at'éé ndi nohwich'í' yashti'íí nyee ndi bidag ádaanoht'eego hasht'íí: nánohwoshkąąh, bidag ádaanoht'ee. ² Nohwá'íhóshńíí, Bik'ehgo'ihí'nań nohwinel'ííhíí k'ehgo: na'ilíhn bi'at'e' nzhooníí doo hwahá

niinéhi biká' dała'á doleelhíi k'a'at'éégo Christ bíyéé daadohleelhíi bighá ilk'idá' baa nohwidini'áá. ³ Áídá' Eve t'iish bich'í' nazhch'a'go k'izé'bidestíi n'íi k'ehgo, Christ da'aníigo nohwil nzhqo n'íi yits'á'zhí' ádaanohwile' noli nsígo shiini' háh. ⁴ Dahadínta Jesus lá'ihí yaa yánánálti'go nohwaa nyááyúgo, dagohíi spirit nohwaa det'áá n'íi lahgo at'éhi lá' nohwaa det'ááyúgo, dagohíi yati' baa gozhóni nagodo'áá n'íi lahgo at'éhi náágodo'ááyúgo, nohwil dádaabik'eh noli nsí. ⁵ Christ binal'a'á dázhó itisgo ádaat'eego baa natsídaahkees ndi, doo dábich'í'égee nshlíigo natseskees da. ⁶ Doo bigonedzaago yashti' da ndi, nt'é baa yashti'íi bigonsí; díi dawahá bee nohwil ch'í'nah ásiidlaa. ⁷ Bik'ehgo'ihí'nañ biyati' baa gozhóni doo bighá nahi'niil dago baa nohwil nagosisni'híi bighá, nohwíi itisgo ádaanohwiksi doleelgo shíi ídaagoch'iyoshba'íi bee isiih née? ⁸ Nohwá na'isiid doleelhíi bighá ínashood ha'ánálséhíi nagoznili lá'ihíi zhaali bits'á' nádaadiné' ni'. ⁹ Nohwitaahyú sídááadá' nt'éhéta bídih nshlíi ndi doo hadín bee nanikt'og da ni': ndi Macedóniadí' shik'isyú shich'odaanii ni': áik'ehgo doo nt'é bee nanohwinikt'og da ni', áidí' doo dayúweh nanohwinikt'og hasht'íi da. ¹⁰ Christ bits'á'dí' da'anii ágot'eehíi shiyi' golíihíi bighá gádishnii, Akéya golzeehíi biyiyú díi ídaanagoshni'íi doo hadín yida'dinotíh at'éé da. ¹¹ Nt'é bighá? Ya' doo shil daanohshqohíi bighá da gá? Bik'ehgo'ihí'nañ shá yígótsi, shil daanohshqogo. ¹² Áídá' ái nneehíi, danéé nada'idziidhíi k'ehgo nada'idziid daaníihíi, doo

da'anii dago ádaanii da ch'í'nah ashle'híi bigha
 hagog'éego ánasht'íhíi dayúweh ágánasht'íi doleeł.
 13 Nnee ágádaat'íhíi doo da'aniigo Bik'ehgo'ihí'nań
 bá daades'a'ihíi daanlii da, nnee k'izédaidinilgo
 nada'iziid, Christ binal'a'á gol'ijigo ádaadilzi.
 14 Doo bigha nohwil díyagot'ee da le'; ch'iidn
 nant'an, Satan holzéhi, ndi Bik'ehgo'ihí'nań
 binal'a'á yaaká'yú gólíiníi bits'á'dindláadhíi
 k'ehgo ánadil'íi. 15 Díi doo nt'é bigha kol díyaagot'ee
 le'at'éé da, ch'iidn bánada'iziidíi ndi nt'éé
 zhinéego nada'iziidíi gol'ijigo ádaadilzi; ái nchog'o
 ánadaat'íhíi bigha dánchog'o bee nnádaagodáh.
 16 Gánadaanohwídish'nii, Doo hadín lógohi sho'núi
 da le'; ái k'ehgo natsídaahkees ndi hodaasholts'aa,
 shíi áldó' dé't'ih ídeshkaąhgo yashti' le'. 17 Díi baa
 hasdzihií doo nohweBik'ehnyegos'aaago hasdzii
 da, lógohíi k'ehgo dázho ídeshkaąhgo yashti'.
 18 Nnee ląągo ni'gospzán biká' agot'eehíi yee
 ídaadilkąhgo yádaakti', shíi áldó' ídeshkaąhgo yashti'
 doleeł. 19 Nohwíi, dázho daagondzaą daanohsiigo,
 lódaagohíi nohwil daagozhogogo hodaayesólts'aa.
 20 Hadíi nnee isnáh ádaanohwinlzi ndi, bestso
 nohwits'á' ndaayihiniil ndi, nohwits'á' nda'iláh
 ndi, itiséyú ídehéstii ndi, dagohíi nohwit'á yizka'
 ndi bidag ádaanoht'ee. 21 Néé ágáhiit'ijyúgo doo
 bínldzil da ni' dishniigo ídaa yánsdzí. Áidá' dahadíi
 doo daaste' dago nt'éhéta yee ídaadilkąhgo yee
 yádaakti'yúgo, (lógohíi k'ehgo yashti',) shíi áldó' doo
 siste' dago ídeshkaąhgo bee yashti'. 22 Ya' Hebrews
 daanlii née? Shíi áldó' ái nshlii. Ya' Israel hat'i'i
 daanlii née? Shíi áldó' ái nshlii. Ya' Abraham
 bits'á'dí' hanádaanołt'íhíi daanlii née? Shíi áldó'

áí nshlǵi. ²³ Ya' Christ yánada'iziidíí daanlǵi née? Shíí dágóts'iidgo bá na'isiid (koni' ádíhíí k'ehgo yashti'); daabinasdziidíí bitisgo nyeego na'isiid ni', doo holtag dago hashídołtsaz, daabitisgo da'ákozhá ha'ánáshi'dilt'eeh, doo alch'ídndi dásdozhá daashizes-hǵi da ni'. ²⁴ Ashdladn Jews daanlíni dízdin doleelzhi' dała'á ádíhgo hashída'astsaz ni'. ²⁵ Taadn tsǵi bee hashída'is-haal ni', ładntsée yee daasholné' ni', taadn tsina'eehí shil nango' ni', dała'á t'é' dala'á ǵi da'ílíné biká' shil dahna'eeł ni'; ²⁶ Dábik'ehn daadisha'yú, túdaanlǵiyú négodzidíí begoz'aǵ, da'in'ǵihíí bigha négodzid, dashíí hat'i'íí bits'á'dí' négodzid, doo Jews daanlǵi dahíí bits'á'dí' négodzid, kǵi goznil yune' négodzidíí begoz'aǵ, da'igolǵiyú négodzidíí begoz'aǵ, túnteel sikaayú négodzidíí begoz'aǵ, shik'isyú daanlǵi ádaagodil'ini bits'á'dí' négodzid; ²⁷ Nyeego na'isiidhíí bigha dážhó hiyaago ła'íí shilna'diinii'go, dadésh'ǵigo iłkáhgo, shiná' náshdleehgo ła'íí dibá' náshdleehgo, da'ákozhá doo ishǵa dago, ła'íí gozk'azíí biyi' diyagé da'áđihgo nashaa ni'. ²⁸ Áí ła'ihíí shich'ǵi' ánágot'ǵid bilgo dábiká'zhǵi' dawa ǵi inashood ha'ánátséhíí il'aniyú nagoznilíí baa shiini'go nashaa. ²⁹ Nnee ła' doo nłdzil da née? Shíí aldo' ba'ashhah doo nłdzil da. Nnee ła' ncho'go at'ǵigo ábiile' née? Áí bigha shá góchǵidgo bich'ǵi' niidoo. ³⁰ Ída'oshdlǵigo yashti'yúgo, doo nłdzil dahíí bil ch'í'nah daaleehíí ída'oshdlǵigo baa yashti' doleel. ³¹ Jesus Christ nohweBik'ehn biTaa, Bik'ehgo'ihí'nań, án dahazhǵi' ba'ihégosini, doo łeshchoo dahíí shá yígółǵi. ³² Damáscusyú nant'ánchaan, ízigo nant'án

Áretas holzéhi yiké'gee sitíni, bik'ehgo k̄ih gozn̄ili Damascus holzéhi binaadyú asinilíi yinádaadez'j̄i, shíi daashiltsood doleelgo: ³³ Áída' táts'aa biyi' dahsidáágo k̄ih gozn̄ilíi binaadyú leditl'ihíi biyi' ch'í'ányú ba'ashhah yúyaa gódah ch'íshíileego bits'á' hasht'ag.

12

¹ Ída'oshdlíigo yashti'íi dábik'eh, doo bits'á'dí nt'é isht'j̄id da ndi. NohweBik'eh̄n shil ch'í'nah ágólsiníi, la'íi shil ígózigo áshílaahíi baa nagoshn̄i' doleel. ² N̄nee la' Christ bíyéehíi bígons̄i, án d̄j̄i'ts'adah legodzaadá' yaaká'yú taago nágot'áayú hadag bil ogoyáá; (bits'í beego sh̄i, dagohíi bits'í ád̄ihgo sh̄i, doo bígons̄i da: Bik'ehgo'ih'nān yígóls̄i.) ³ Ái n̄neehíi (bits'í beego sh̄i, dagohíi bits'í ád̄ihgo sh̄i, doo bígons̄i da; Bik'ehgo'ih'nān zh̄a yígóls̄i;) ⁴ Ni' gozhóq̄yú, paradise golzeeyú, hadag bil ogoyááadá' yati' doo hagog'éeego baa nagoch'oln̄i' at'éé dahi, yati' n̄nee doo yee yakti' goz'ąą dahi yidezts'ąą. ⁵ Ái n̄neehíi ba'oshlíigo yashti' doleel: áída' shíi doo ída'oshdlíigo yashti' da doleel, doo bínildzil dahíi zh̄a bee ída'oshdlíigo baa yashti' doleel. ⁶ Ída'oshdlíigo yashti' niiz̄j̄i ndi doo shiini' ád̄ihgo ádishn̄iih da; da'an̄ii ádishn̄iihíi bigh̄a: áída' doo ágádishn̄iih da, shi'at'e' yo'iinií dagohíi shidits'agíi bitisyú n̄nee doo la' yee shaa natsekees da doleelhíi bigh̄a. ⁷ Bik'ehgo'ih'nān doo alch'ídn̄ shil ígózigo áshílaa da, áik'ehgo doo bee itisgo ídeshk̄aąh dahíi bigh̄a nt'éhéta diwozhi shighán'áahíi k'ehgo shits'í baa dahgoz'ąągo alzaa, Satan bits'á'dí shich'j̄i' yil'aadi dáshich'j̄i'

nagont'og nt'éégo, doo itisgo ídeshkaah da doleelhíí bigha. ⁸ Díí bigha nohweBik'ehñ taadn ch'éh ch'oba' áldéniid ni', Shits'á' begonowáh, dishniigo. ⁹ Áída' gáshihñii, Shilgoch'oba'íí ná bínél'aa: doo bíníldzil dagee shinawodíí ninkááyú itisgo ch'í'nah alzì. Áí bigha doo bíníldzil dahíí bee ída'oshdlíigo shil gozhóógo yashti' doleel, Christ binawodíí shiká'zhì' doleelhíí bigha. ¹⁰ Doo bíníldzil da lèk'e ndi, goláníyú ánadaashilch'ido'niil ndi, nt'é hásh'tííníí bínshdìh ndi, shiniidaagonłsì ndi, shich'ì' goyéégo nagowaa ndi, Christ bigha díí bee shich'ì' nagowaayúgo baa shil gozhóó: doo bíníldzil dagee Christ binawodíí bee nanshwod. ¹¹ Biini' ádíhíí yałtì'híí k'ehgo yashti' ni' nohwíí bídaashinohso'go ánsht'ee ni': nohwíí nł'éégo shá yádaaktì' le'at'éhi: doo nt'é inshlìj da ndi nadaal'a'á la'ihíí ízisgo ádaat'eego baa natsídaahkeesíí ndi doo dábiçh'ì'égee ánsht'ee da. ¹² Nohwitahyú nashaadá' dawa bidag ánsht'ee ni', godiyìhgo be'ígóziníí, doo ágondziyyú, la'íí ízisgo ánágot'ìlkhíí bee ánát'ìjdií bee da'anii Bik'ehgo'ihì'nañ shides'a'go bídaagonłsì. ¹³ Ínashood ha'ánátséh la'ihíí nt'é bee iké'zhì' daasolìj? Shíí doo nt'é nohwíhóshkeed da ni', áí zhá bee iké'zhì' daasolìj. Díí bigha shaa nágodenoh'aa. ¹⁴ Díí taadngee ilk'idá' nohwich'ì' naadishdáh; doo nt'é bee nohwíhóshkeed da doleel: doo nt'é nohwíyééhíí bigha asht'ìj da, nohwíí zhá nohwigha asht'ìj: chàgháshé baa hik'e bitaa doo yá na'noníí bik'eh da, ndi bíí biçhagháshé yá na'noníigo dábiçh'eh. ¹⁵ Shil gozhóógo nohwigha shíyééhíí nohwá nnishné', dashíí ndi nohwá na'ídihishniil: itisgo shil daanohshqohíí

bigha nohwí da'ich'ì'go nohwì daanshoq ndi.
¹⁶ Da'aniigo doo nt'é nohwíhóshkeed da ni', áídá',
 Nohwich'ì' lé'ishchoogo ndaanohwiltsood ni',
 daashildohnii láá. ¹⁷ Ya' dahadí nohwich'ì'
 onádaash'aahí bee nohwahani'isdzood née?
¹⁸ Titus akú nnáh bíldishnii ni', nohwik'isn da'á'
 bíl o'á'. Ya' Titus nohwahani'isdzood née? Ya'
 shíi ánsht'eehíi k'ehgo doo Titus at'éé da lán
 gá? Ya' shíi ásh't'íi n'íi k'ehgo doo Titus át'íi
 da lán née? ¹⁹ Díi án'niihíi bee idáyahiilt'igo
 áhiit'íi daanohsíi née? Christ bíyéé ndliigo
 Bik'ehgo'ihina' binadzahgee án'nii: nohwì
 daanooshóni, daanołdzilgo ádaanohwidle' doleełgo
 áhiit'íi. ²⁰ Hagoshá' ádaanoht'ee le' nsihíi doo
 bee ágádaanoht'eego nohwaa nsháh hásh't'íi da,
 nohwíi áldó' doo ndaashohíhíi k'ehgo nohwaa
 nsháh hádaashoht'íi da shi: lahadaadoht'áh, dawahá
 idáhádaaht'íi, ich'ì' hadaashohkee, itis hishleech
 daanohsí, lída'oktah, ch'inii daadohnii, ídaadołkaah,
 lá'íi nohwì daagokish doleeł nolì nsigo shiini'
 hah: ²¹ Nohwaa nánsdzaago Bik'ehgohinshna'
 nohwigha idaaýánsdzigo áshíisí doleeł nolì nsí,
 nohwitahyú lani ncho'go na'idaago, nant'ì'
 nakaigo, lá'íi ncho'íi doo yich'ì' t'ąązhí' at'éé dahíi
 yee nda'iksiihíi doo hwahá yits'á'zhí' ánádaa'ne'
 dahíi bigha doo shilgozhóq da doleeł nolì nsigo
 shiini' hah.

13

¹ Díi nohwich'ì' nanáshdaahíi bílgo taadn hileeh.
 Kaa dahgost'ąąyúgo naki dagohíi taagi bináát
 ánágot'íidíi da'ádaaniihíi bee bígózi. ² Nakidnee
 nohwaa niyááda', nnee nda'iksiih n'íi, lá'ihíi

ałdó', gádaabildéniid, Nohwaa nánsdzaa lék'eyúgo doo t'ąązhi' siitji dago nohwiniidaagonk't'éégo ánohwishle'; k'adii doo hanshk'i da ndi da'ágát'éégo ánádaabildish'nii: ³ Christ shinkááyú yałti'go bee bídaagonoksjihíi hádaah't'ijhíi bighą ágádishnii, Christ nanohwik'i'iziidgee ndzil, nohwiyi' binawod golji. ⁴ Án doo ndzil dago ts'i'ina'áhi yiká' daztsąą ndi Bik'ehgo'ihina'ń binawodíi yee hinaa. Néé ałdó' bił dała'á daandljiigo doo daandzil da ndi Bik'ehgo'ihina'ń binawodíi bee nanohwik'ida'idziidgo Christ bił daahii'naa doleeł. ⁵ Ídaadinił'ji, nohwi'odlą' daahohtą' shj; ídaadinohtáh. Jesus Christ nohwiyi' goljiigo doo bídaagonoksj da née? Nanohwídintaahíi bah nandeeyúgo Christ doo nohwiyi' golji da bídaagonoksjih. ⁶ Néé nanohwídintaahíi doo bah nandéh dahíi bídaagonoksjih ndi at'éé. ⁷ Doo nda'oksih da doleełgo Bik'ehgo'ihina'ń nohwá hoshkąąh; née doo nt'éégo nohwígózjijhíi bighą ádishnii da, áidá' nohwíi nt'ééhíi be'ádaanoht'ee doleełgo, née nanohwídintaahíi bah nandéh ngolníi ndi. ⁸ Da'anii ágot'eehíi doo hagot'éégo bich'j' na'idziid da, áidá' bá na'idziidyúgo zhą. ⁹ Néé doo daandzil dadá' nohwíi nohwinawod daagolji lék'eyúgo nohwił daagozhó: la'íi dážhó nt'éégo ádaanoht'eego nohwá háhiit'jiigo ohiikąąh. ¹⁰ Doo hanshk'i da ndi díi bek'e'eshchii, nohwaa nánsdzaago doo inniihgo bee nohwich'j' yashti' da doleełhíi bighą: nohwi'odlą' dayúweh nohwá biniksełgo hasht'ji, doo hayaa ádaanohwil'sj dago nohweBik'ehń beshik'ehgo áshíílaa. ¹¹ Shik'íyú, díi bee ąął nohwich'j' k'e'shik'chíi. Christ

biláhyú nǎdzilgo daanołseeł le', hadag ádaanoht'ee le', nohwiini' dała'á le', ła'íi nkegohen'áágo daagonohłji le'; áík'ehgo Bik'ehgo'ihinań, ił'ijóónii ła'íi iłch'i'gont'ééhii bits'á'dí'hi, nohwił nłji le'.

¹² Daagodinolsigo daalohts'os le'. ¹³ Inashood dawa, Gozhóó, daanohwiłnii. ¹⁴ Jesus Christ nohweBik'ehń biłgoch'oba'íi, Bik'ehgo'ihinań bił'ijóónii, ła'íi Holy Spirit bił dała'á ánohwiłsihii bee nohwich'i' goz'aą le'. Doleelgo at'éé.

**The New Testament of our Lord and Saviour
Jesus Christ
New Testament in Apache, Western (US:apw:Apache,
Western)**

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Western Apache (Apache, Western)

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Apache, Western

© 2012, Wycliffe Bible Translators. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-21

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files
dated 31 Aug 2023

22cab38e-86e0-5c5b-8972-5c0fa467c049